

Ogledalo sudske prakse

U posljednje dve godine pokrenuto je oko hiljadu postupaka zbog slučajeva korupcije u krivičnim postupcima, dok je 200 procesa pokrenuto pred prekršajnim sudovima

Teorija pod korupcijom smatra priličan broj protupravnih ponašanja, ali razlikuje krivična djela korupcije u širem i užem smislu. U širem smislu se tako može govoriti o nesavjesnom radu u privrednom poslovanju, posluži ili prevari, u užem smislu – u čista korupciona djela – davanje i primanje mita, protuzakonito posredovanje i falsificiranje službene isprave, ali i zloupotreba službenog položaja, djelo po kojem se i dan-danas, bez obzira na nedavne izmjene Krivičnog zakona (koje stupaju na snagu u aprilu), hapsi po Srbiji.

Republičko tužilaštvo je, inače, donijelo uputu da svatko treba prijaviti krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, koja se podnosi nadležnom javnom tužiocu, te specificiralo da se pod krivičnim djelima korupcije (krivična djela s koruptivnim elementom) na prvom mjestu podrazumijevaju djela kao što su primanje mita, davanje mita, zloupotreba službenog položaja, kršenje zakona od strane sudije, javnog tužioca i njegovog zamjenika, prevara u službi, pronevjera, posluga, trgovina utjecajem, odavanje službene tajne, kao i druga krivična djela predviđena pozitivnim krivično-pravnim propisima

Republike Srbije koje je izvršilo službeno lice iz koristoljublja.

PRAKSA

Kako primjena propisa izgleda u praksi, nedavno je iznio programski direktor "Transparentnosti Srbije" Nemanja Nenađić: u posljednje dvije godine pokrenuto je oko hiljadu postupaka zbog slučajeva korupcije u krivičnim postupcima, dok je 200 procesa pokrenuto pred prekršajnim sudovima.

U 2010. i 2011. godini podneseno je 13.000 prijava zbog korupcije, za to krivično djelo optuženo je oko hiljadu ljudi, a veliki broj prijava je odbačen, a prema istraživanju "Transparentnosti Srbije" ("Pravosuđe u borbi protiv korupcije") od izvršenja djela do podizanja optužnice prosječno prođu tri godine. U malom broju optužnica, tek u šest slučajeva, šteta ili dobit od krivičnog djela korupcije je veća od deset milijuna dinara, u 18 optužnica do deset milijuna dinara, u 25 slučajeva od sto hiljada do milijun dinara, a u 13 optužnica je iznos koristi ili štete ispod deset hiljada dinara, iz čega se može zaključiti da prevladava gonjenje sitne korupcije. Ili, prema podacima istraživanja, najveći broj

optužnica (34) odnosi se na korupciju u policiji, slijedi korupcija u javnim poduzećima (24 slučaja), zdravstvu (17), prosvjeti (13), carini (10).

Potpredsjednik Društva sudija Srbije Omer Hadžimerović, pak, također na jednom skupu o korupciji, jasno kaže da u zakonima ne postoji jasno definirano krivično djelo koje se tiče korupcije, već se ona veže za više drugih krivičnih djela, za koja su zapriječene i različite kazne, kao i da slučajeve korupcije sude i osnovni i viši i tzv. Specijalni sud, što dovodi do neujednačene sudske prakse. Prema analizi koja je obuhvatila 280 sudskih odluka iz 2010. i 2011. godine, procesi su uglavnom vođeni za zloupotrebu službenog položaja, vrlo široko definirano krivično djelo, od čega se samo 2,15 posto slučajeva odnosi na primanje mita, 9,7 posto na krivično djelo kršenje zakona od strane sudije, javnog tužioca i njegovog zamjenika, ali su svi ti slučajevi odbijeni, jer je sud zaključio da predmet tužbe nije bilo krivično djelo.

Prije nego se time pozabavimo, valja dodati i to da su postupci u 63 posto slučajeva trajali više od tri godine, dok je u tek 2,4 posto predmeta presuda donesena za šest mjeseci ili manje.

Aleksandar Fatić: Srpska definicija korupcije

"Sistemska korumpirana društva jesu ona u kojima se živi na način korupcije, to jest ona u kojima koruptivne radnje i odnosi, poput nepotizma ili kronizma, ne izazivaju proteste javnosti niti dovode do političkih ili institucionalnih posljedica. U sistemska korumpiranom društvu normalno je da postoji, do izvesne granice, kult ličnosti nosilaca javnih funkcija, da oni postavljaju svoje savetnike i druge nameštenike isključivo po sopstvenom nahođenju, ne vodeći računa o tome šta će reći javnost ni da li time narušavaju uobičajene norme pristojnosti u javnoj službi, kao što je normalno i da rutinski krše ustavna i zakonska ograničenja svoje vlasti, mandata ili dijapazona donošenja odluka. Pošto je sistemska korupcija pre svega element moralnog urušavanja i truljenja jednog društva, uz nju prirodno ide davanje neistinitih obećanja, laži, obmanjivanja, krađa i zloupotreba javnih resursa, partijska, porodična i kronijevska privatizacija države, i svi fenomeni srodni navedenima. Po svim ovim karakteristikama, i uz gotovo potpuni konsenzus svih danas javno aktivnih stručnjaka, Srbija je jednoznačno jedno od sistemski korumpiranih društava u Evropi."

("Antikorupcijska agencija u kontekstu sistemske korupcije")

VIKTIMOLOŠKO ISTRAŽIVANJE

Viktimološko društvo Srbije u svom obimnom istraživanju o korupciji (koje je financirala Ambasada Holandije u Beogradu) objavljenom početkom prošle godine – kao i istraživanja nekih drugih koji su se bavili temom korupcije – konstatira da ukupni podaci o broju djela s "elementom korupcije" prijavljenih policiji, optužnicama i osudama, pokazuju postojan pad od 2005. i 2006. godine. I oni su došli do rezultata da najveći dio prijava spada u kategoriju zloupotrebe službenog položaja, u puno manjem dijelu su "griješni" sudija i tužilaca, pronevjera ili vrlo rijetko primanje mita, pri čemu je tužilaštvo odbacilo oko 49 posto prijava; svega deset posto prijava građana završilo se optužnicom,

POSTUPCI ZA KORUPCIJU:

Foto: Aleksandar Anđić

U 65 odsto slučajeva suđenje traje više od tri godine

tužilaštva u državi su vrlo različito postupala u odlukama podići optužnicu ili ne, a od predmeta koji su završili pred sudom u 61 posto slučajeva je donesena osuđujuća presuda.

“Optužene sudije i tužioci nemaju čega da se plaše: samo u tri slučaja su bili osuđeni. U slučaju osuđujuće presude, uobičajena kazna je zatvorska, u 80 posto slučajeva uslovna, naročito kod kraćih kazni. I ovde su primećene neobjašnjive razlike između pojedinih sudova”, kaže se u izveštaju Viktimološkog društva, te se konstatira da se “pravosuđe može posmatrati kao ‘neuređena kutija’ koja isključuje ideju o antikorupcijskoj strategiji koja se primenjuje unutar njenih zidova”.

Istraživači Viktimološkog društva podatke od nekih sudova u Srbiji su dobili, od drugih nisu; neki sudovi su čak tvrdili da nisu imali slučajeva korupcije u proceduri, da bi podaci s neke druge strane potom pokazali nešto sasvim drugo.

Zanimljivo je kako su razne druge državne institucije, zadužene za borbu protiv korupcije, reagirale na zanimanje istraživača za njihov rad. Recimo, Uprava carina bila je spremna za suradnju, ali se ispostavilo da je u razdoblju 2008-2010.

godine otkriveno 12 prekršaja koruptivne prirode, od kojih je devet procesuirano. U svakom slučaju, nedovoljno za kvantitativnu analizu, pa su istraživači legitimno zaključili: “Da li je ovo ubedljiv broj (možda najniži u Evropi, kad se izuzme Finska) teško je oceniti bez dublje analize”.

Budući da su i predstavnici Poreske uprave prisustvovali prvom sastanku na početku projekta Viktimološkog društva i iskazali interes, obratili su se i Poreskoj upravi za suradnju; odbili su.

U slučaju Državne revizorske ustanove su “poranili”: “Ova ustanova nije dovoljno dugo funkcionisala da bi imala relevantne slučajeve.”

Povjerenik za informacije od javnog značaja bio je spreman za suradnju, ali je istakao da nema slučajeva korupcije u svojoj dokumentaciji.

“Imajući u vidu percepciju javnosti da su *nabavke* veoma pogođene korupcijom, nadali smo se da ćemo dobiti dovoljno informacija u Upravi za javne nabavke. Ipak, nakon prvog razgovora, ova institucija je izbegla dalju komunikaciju”, konstatira se u izveštaju o istraživanju korupcije Viktimološkog društva Srbije.

STAGNACIJA, MORAL, GRAĐANI

Uprkos svim zakonskim rješenjima za borbu protiv korupcije, ne možemo biti zadovoljni borbom protiv korupcije, koja stagnira ili nazaduje, konstatirao je nedavno član Agencije za borbu protiv korupcije, advokat Slobodan Beljanski, dodajući da “uzroci nisu na normativnoj, nego na praktičnoj strani, jer se propisi ne primenjuju ili se primenjuju loše”. To govore i spominjane analize i istraživanja, koja se temelje na tužilačkoj i sudskoj praksi, pri čemu se ne smije zaboraviti ono jednako važno, ako ne i najvažnije – moral društva i predstavnika vlasti u društvu. “Korupcija nije fenomen koji se može definisati kao krivično ili prekršajno delo, već pre svega fenomen nedostatka integriteta, kako ličnog tako i institucionalnog”, piše u svom naučnom radu Aleksandar Fatić, direktor Centra za bezbednosne studije (“Antikorupcijska agencija u kontekstu sistemske korupcije”, “Revija za bezbednost” br. 2, februar 2009).

Zato nam se, građanima, smiju *janjuševići i kolesari, indeksovci* i aktualni sajetnik, akteri afere “Kofer”, stranački pravci koji kao zmija noge kriju porijeklo i količinu novca u stranačkim blagajnama, monopolisti na tržištu, oni koji provode javne nabavke, tendere, javne koncesije, koji zapošljavaju nosioce stranačkih legitimacija, tužioci koji postupaju po političkom diktatu, koji mamuzaju samo “mrtve konje”...

S druge strane su građani. Rezultati ankete (istraživanje Viktimološkog društva) pokazali su da, nasuprot očekivanjima, većina ispitanika ne smatra korupciju najvažnijim problemom u zemlji. Korupcija je krivično djelo koje se rijetko prijavljuje: znatan dio ispitanika (20 posto) nema ništa protiv davanja mita, a 35 posto onih koji su “doživeli davanje mita” (bilo da su ga dali, bilo da je to od njih traženo) prijavljivanje tog djela policiji smatraju besmislenim. “Koga je briga?”, najčešći je komentar.

Zaključni podatak kaže: Srbija se na prošlogodišnjoj listi “Transparensi internešenela” koja mjeri percepciju korupcije, nalazi na 80. mjestu sa 39 od mogućih 100 indeksnih poena i najgore je rangirana od svih zemalja bivše Jugoslavije. ¶

TANJA TAGIROV